

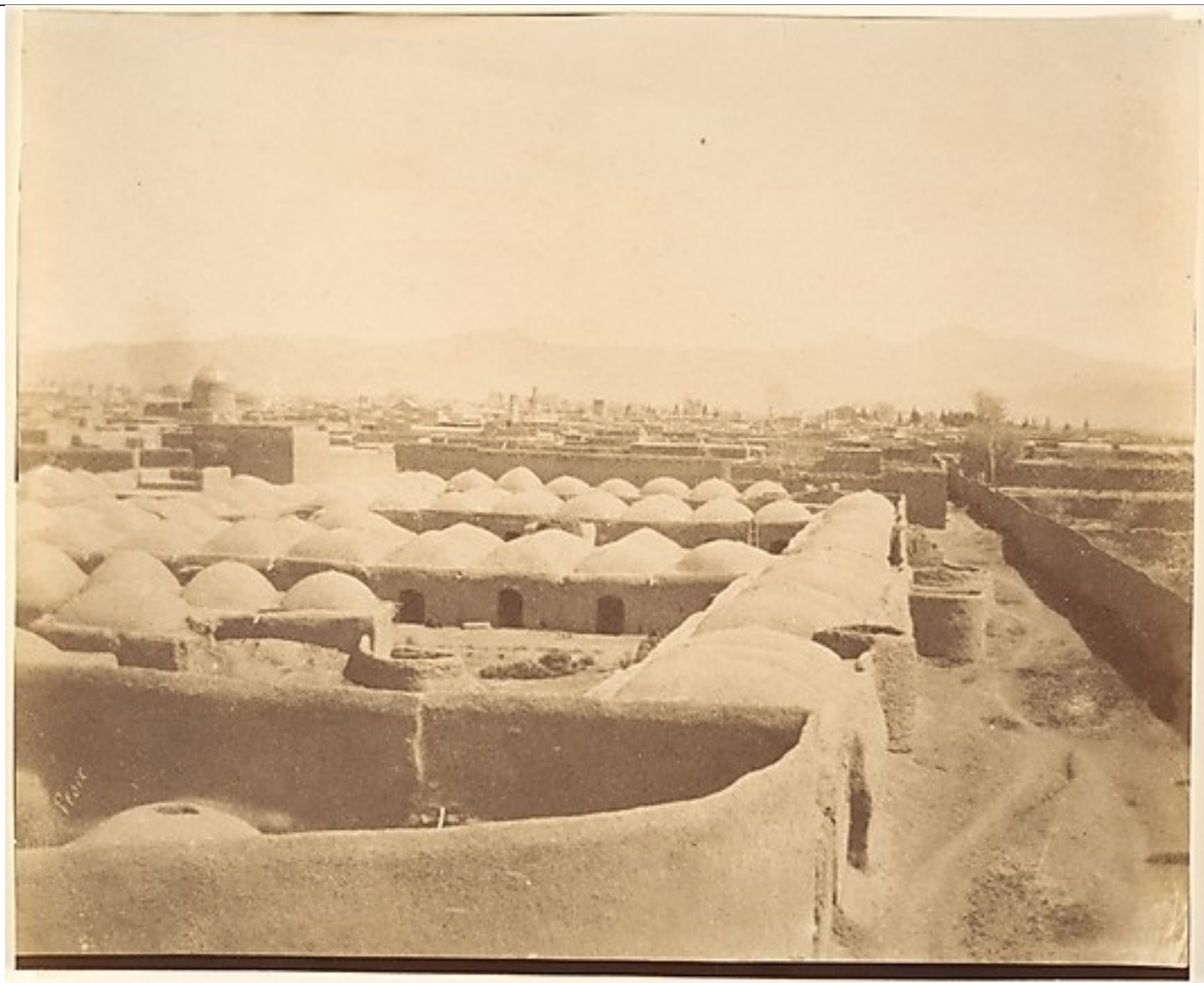
محله ثروتمندان در تهران قدیم

۲۸ بهمن ۱۳۹۳ ساعت ۱۸:۰۹

در نقشه‌های بجا مانده از روزگار قاجار- برزین ۱۲۵۸- چهار محله عودلاجان، چالمیدان، بازار و سنگلج قید شده است. بعدها محله‌های ارک و دولت به آن چهار محله اضافه شدند و وجه تمایز این دو محله جدید، آن بود که اربابان قدرت و زورمداران روزگار در این دو محله در میان باغ‌های وسیع زندگی می‌کردند و هرگز تراکم جمعیت محله‌هایی چون سنگلج، چالمیدان و بازار را نداشتند.

محله ای که امروزه تحت عنوان محله سنگلج شناخته می‌شود از شمال به خیابان امام خمینی از شرق به خیابان خیام از جنوب به خیابان مولوی و از غرب به خیابان وحدت اسلامی محدود میشود.

در نقشه‌های بجا مانده از روزگار قاجار- برزین ۱۲۵۸- چهار محله عودلاجان، چالمیدان، بازار و سنگلج قید شده است. بعدها محله‌های ارک و دولت به آن چهار محله اضافه شدند و وجه تمایز این دو محله جدید، آن بود که اربابان قدرت و زورمداران روزگار در این دو محله در میان باغ‌های وسیع زندگی می‌کردند و هرگز تراکم جمعیت محله‌هایی چون سنگلج، چالمیدان و بازار را نداشتند. در این محله‌ها، از کوچه‌های تنگ، باریک و دراز خبری نبود و سکنی‌گزینی افراد سرشناسی همچون میرزا یوسف مستوفی‌الممالک و تصرف‌اراضی وسیع در قسمت شمالی تهران آن روزگار محله‌هایی چون بهجت‌آباد، یوسف‌آباد و حسن‌آباد شکل گرفتند.

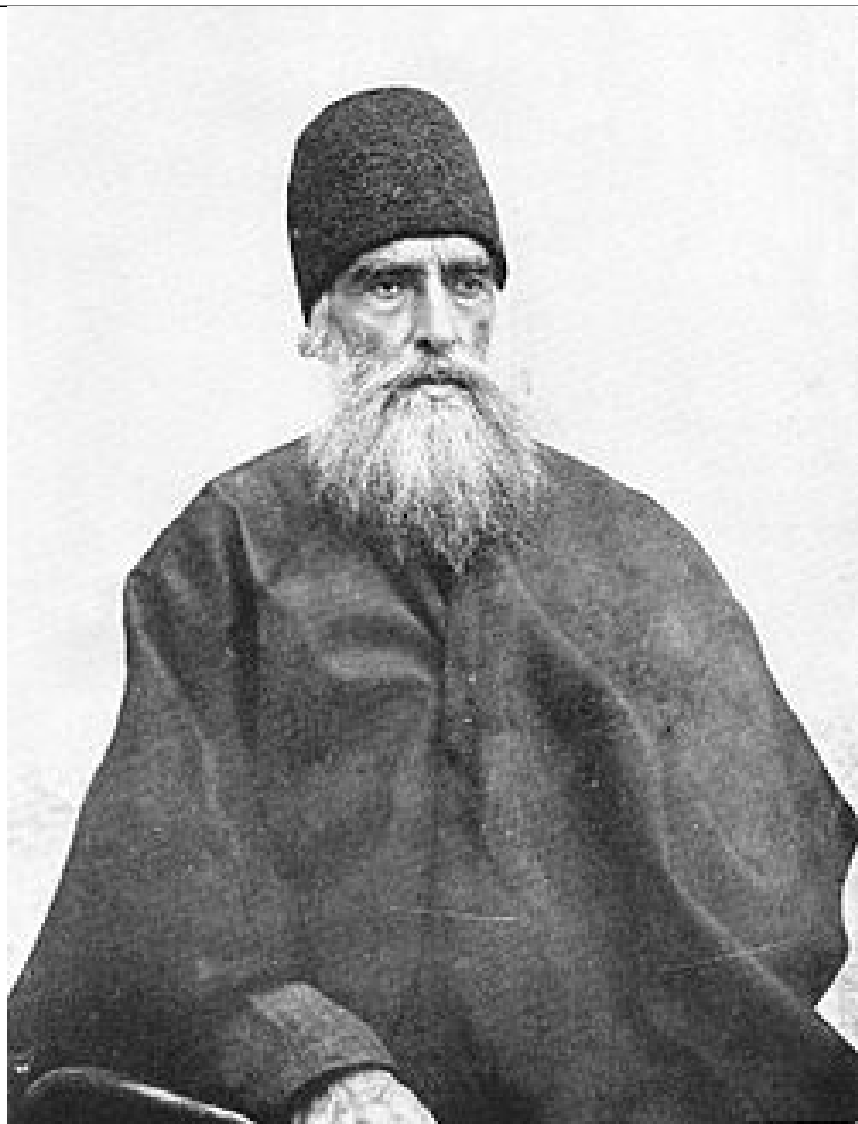

گفته میشود که رضاشاه در این محله بزرگ شده بود و اصرار داشت که برای از بین بردن سوابق خود، محل را تخریب کند. سابقه تاریخی سنگلج به سال ۱۲۵۰ ه. ق، است که برای استفاده منطقه مسکونی طراحی شد و ساخت آن بر عهده محمد تقی خان بوده است. امروزه در خیابان بهشت معماری قدیمی و جدید به چشم میخورد، اما خیابان بیش‌تر به مرکز ادارات دولتی تبدیل شده است. سنگلج در عصر خود یکی از بزرگ‌ترین و آبادترین و پرجمعیت‌ترین محلات تهران بود که تکیه‌های آن شهرت بسیاری داشت. تکیه مشهور قورخانه که از جمله آن‌ها است که در حال حاضر به خیابان قورخانه تبدیل شده و در آن اتصالات لوله و پیراهن و کت و شلوار به فروش میرسد. از تکیه‌های سنگلج چندین گذرگاه و خیابان انشعاب پیدا میکرد که خیابان شاهپور (وحدت اسلامی)؛ واقع در غرب سنگلج، یکی از آنها است. گذرها معروف آن نیز گذر تقی خان در شمال و گذر شریف الدوله در ضلع جنوبی است که به در خونگاه میرسید. محله سنگلج در روزگار گذشته، دارای یک یا چند کدخدا بود، مثل: حاج میرزا زکیخان که متصدی تدارکات و هزینه چراغانی و تنظیم امور دسته‌های عزاداریو حرکت آن‌ها در روز عاشورا در چاله حصار بود. از اشخاص صاحب نام دیگر مانند آیت الله سید محمد طباطبایی و آیت الله سید عبدالله بهبهانی را، که از روحانیان صدر مشروطیت و طراز اول دارالخلافه ناصری بود، میتوان نام برد. از مشخصه‌های امروز این محله میتوان به تالار نمایش سنگلج اشاره کرد که در دهه ۱۳۴۰، ساخته شده است

دو گذر معروف این محله گذر تقی خان و گذر شریفالدوله بود که به درخونگاه منتهی می شد. چندین حمام بزرگ با خزینه ها و چال حوضهای عظیم در سنگلج وجود داشت.

برخی محققین اصل کلمه سنگلج را سنگ و رج می دانستند که مربوط به سنگ بندی و تقسیم آب می گردد. از رجال و افراد مشهوری که ساکن این محل بودند می توان به آیت الله محمد طباطبایی و آیت الله عبدالله بهبهانی و شیخ کرنا (دلک دربار ناصری) - میرزا زکی خان - کربلایی عباسعلی گمرکچی - شیخ فضل الله نوری - میرزا عبدالکریم وزیر - میرزا سید ابوالقاسم سلطانی الحکما نایینی - سیفالاطبا - آقاحسین نجم آبادی اشاره کرد. از مواقع شهرت این محل ملاقات نوروزی ناصرالدین شاه و آیت الله طباطبایی می باشد. موقع نوروز علمای درجه اول به ملاقات شاه می رفتند و سپس چند روز بعد شاه با پای پیاده و عبور از کوچه پس کوچه های محله سنگلج که راه کالسکه رو نداشت به منزل آیت الله می رفت. سید محمدصادق طباطبایی در اواخر سلطنت ناصرالدین شاه وفات یافت و جنازه وی به شاه عبدالعظیم انتقال یافت و به مقبره مرحوم آقا سید صادق سنگلجی شهرت یافت.

بعد از فوت مرحوم سید و به زمان مشروطه این نهضت به رهبری آیت الله سید محمد طباطبایی ادامه یافت و جالب اینجاست که حاج شیخ فضل الله نوری از مخالفین مشروطه هم در همین محل ساکن بود که در زمان فتح تهران تعدادی تفنگچی سراغ او رفت و وی را در میدان توپخانه دار زدند و جسدش به قم انتقال یافت.

از دیگر شخصیت‌های مهم این محله مرحوم عضدالملک نایب‌السلطنه رئیس خاندان قاجار بود که در همین محله درگذشت.

این محله پر جمعیت و آباد در سالهای اولیه حکومت رضاشاه و با تقارن جنگ جهانی دوم رو به ویرانی نهاد و با ورود سربازان بیگانه به تهران برخی محلات به مانند سنگلج نابود و به محله‌ای ترسناک و متروکه مبدل گشت. در قسمتی از این محل با حفر سه حلقه چاه بزرگ به کوشش همسر علی رزم‌آرا (نخست‌وزیر وقت) و عده‌ای از بانوان خیر و همکاری شهرداری پارکی بزرگ احداث گردید که روز ۲۵ اسفند ۱۳۲۹ افتتاح گردید. این محل ۹ پاتوق داشت بنامهای پاتوق نایب شعبان، نایب حسین، نایب رمضون، نایب باقر، نایب محمدعلی، نایب صحبت، نایب سید علی اکبر، نایب وهاب. .

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۵۲۲۹/قدیم-تهران-شروتمندان-محله/>